

UPPSATS

Bhikkhuni & Mae Chii

**- två vägar till samma mål för asketiska
buddhistiska kvinnor i Thailand**

Karolina Buddeekham

Fortsättningskurs i religionshistoria

Vårterminen 2006

Religionshistoriska avdelningen

Stockholms Universitet

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
1.1 Allmän bakgrund	2
1.2 Definitioner av asketiska buddhistiska kvinnor i Thailand	2
1.2.1 <i>Bhikkhuni</i>	2
1.2.2 <i>Mae chii</i>	3
1.2.3 <i>Chii phram</i>	4
1.2.4 <i>Dhammacariniis</i>	4
1.3 Syfte och frågeställningar	4
1.4 Metod och material	5
2. Historisk bakgrund	5
2.1 Historik över asketiska kvinnor inom buddhismen	5
2.2 Asketiska kvinnor inom buddhismen idag	6
3. Resultat och analys	7
3.1 Ordinationsstadier av asketiska kvinnor inom buddhismen i Thailand	7
3.1.1 <i>Pabbajja</i>	7
3.1.2 <i>Sikkhamana</i>	9
3.1.3 <i>Upasampada</i>	9
3.2 Likheter respektive skillnader mellan <i>bhikkhuni</i> och <i>mae chii</i>	10
3.3 Bakomliggande motiv för buddhistiska kvinnors ordination i Thailand	11
3.4 Samhällets attityder till buddhistiska kvinnors ordination i Thailand	12
4. Slutsatser och sammanfattning	14
5. Källförteckning	16

1. Inledning

1.1 Allmän bakgrund

Vi är många som har befunnit oss i Thailand och beskådat de saffransklädda buddhistmunkarna nästintill ljudlöst svepa förbi på sina allmosvandringar. Munkarna är också en återkommande bild vilken representerar Thailand i oändligt många resehandböcker och turistbroschyrer. Nunnorna däremot är det inte lika ofta man får en skymt av i det theravada-buddhistiska Thailand. Att de existerar är vi en del som fått kännedom om, men vilka är de egentligen?

I skolan får man lära sig att inom buddhismen tar man sin tillflykt till de tre ädelstenarna (*triratna*) *Buddha*, *dharma* (läran) och *sangha*. Man får vidare lära sig att *sangha* står för munk- och nunnegemenskapen. Det kan då tyckas underligt att *sangha* i Thailand i själva verket mest verkar bestå av munkar och väldigt få nunnor. Eller är det bara så att nunnorna lever i skymundan och därför inte syns? Med denna undran i bakhuvudet vill jag med den här uppsatsen lyfta fram ur munkarnas skugga de olika kategorier av asketiska kvinnor som faktiskt finns inom buddhismen i Thailand, och förhoppningsvis sprida lite mera kunskap om ett ämne som det hittills inte forskats mycket om. Fokuset i denna uppsats ligger på kategorierna *bhikkhuni* och *mae chii* (se nedan för definitioner), även fast det finns fler kategorier av asketiska kvinnor i Thailand.

1.2 Definitioner av asketiska buddhistiska kvinnor i Thailand

Det är svårt att ställa upp exakta definitioner av asketiska kvinnor i Thailand då det råder delade meningar mellan källor vilka benämningar som bör användas och också huruvida kategorierna av asketiska kvinnor kan kallas ordinerade eller inte. Jag har därför valt att kalla kvinnorna 'asketiska' istället för 'ordinerade'. Jag har här nedan försökt sammanställa definitioner av asketiska buddhistiska kvinnor i Thailand från olika källor och förhoppningsvis gör definitionerna bilden klarare av vad de olika kategorierna representerar.

1.2.1 *Bhikkhuni*

Bhikkhuni är ett begrepp som introducerades redan på Buddhas tid som en benämning på asketiska buddhistiska kvinnor.¹ Ajahn Brahmavams² förklarar att namnet *bhikkhu* betecknar en fullständigt ordinerad buddhistisk munk och termen betyder ordagrant "en som är beroende av allmosor". Motsvarande är då en *bhikkhuni* en fullständigt ordinerad buddhistisk nunna. Bunnag³ hänvisar inom theravada-buddhismen till "de så kallade nunnorna" vilka hon anser kan ses som tillhörande lekfolket snarare än den religiösa sektorn av samhället. Lindberg Falk⁴ översätter dock *bhikkhuni* med 'kvinnlig munk' vilket kan tyckas malplacerat. Ordvalet känns fel då det indikerar en socialt konstruerad term. Termen visar på att den som avviker från normen, munk i detta fall, blir utmärkande. Det påvisar att kvinnan avviker och egentligen inte ska vara inom munksfären. Men detta är ingen uppsats om genus så jag låter det vara att Lindberg Falk vill kalla *bhikkhuni* för kvinnlig munk.

¹ Lindberg Falk 2002:5

² <http://www.urbandharma.org/udharma3/ordwom.html> 2006-05-10, kl.10.16

³ Bunnag i Bechert & Gombrich 1984:167

⁴ Lindberg Falk 2002:25

Bhikkhunis klär sig i likadana kläder som munkarna och följer *Vinaya*-reglerna. *Vinaya* är en samling regler för munk- och nunnesamfundet, varav män i theravada-traditionen följer 227 regler och kvinnor i theravada-traditionen följer 311 regler.⁵ Utöver dessa regler lever *bhikkhuni* efter de åtta huvudreglerna som är enbart för nunnor (*Garudhamma*). *Garudhamma* innebär följande⁶:

1. En nunna måste alltid buga för en munk oavsett hur senior hon är i relation till munken.
2. Nunnor får inte tillbringa ”regnperiods-retreaten” på en plats där det inte finns några munkar.
3. Den speciella ceremoni som hålls var 14:e dag måste nunnor utföra under överinseende av munkar.
4. Efter ”regnperiods-retreaten” måste nunnorna rapportera till både munk- och nunneförsamlingen.
5. En nunna som brutit mot någon av tempelreglerna skall bestraffas av både munk- och nunneförsamlingen.
6. När en kvinna ber om högre ordination måste hon först ha fullgjort två års *sikkhamana* träning och både munkar och nunnor måste vara närvarande vid högre ordination av nunnor.
7. Nunnor får inte skymfa munkar.
8. Nunnor kan tillrättavisas av munkar, men nunnor får inte tillrättavisa munkar.

Dessa speciella regler för nunnor gör att de är permanent underordnade munkarna.

1.2.2 *Mae chii*

Enligt Lindberg Falk⁷ är *mae chii* en thailändsk term som används för kvinnliga asketer. Lindberg Falk använder själv termen *mae chii* för thailändska nunnor och termen *bhikkhuni* för kvinnliga munkar. van Esterik⁸ ser *mae chiis* som ”lekkvinnor i vitt” med vilket hon menar nunnor som inte är ordinerade. Mills⁹ spinner vidare på det spåret genom att uttrycka att *mae chiis* är ”nunnor” (inom citationstecken), vilket hon ser som en mellanliggande kategori för kvinnor med en rituell status mycket underlägsen munkarnas status. Lindberg Falk¹⁰ refererar till *mae chii* som permanent ordinerade, medan Bunnag¹¹ fastställer att ”det finns inga ordinerade nunnor i den exakta betydelsen av ordet därför att traditionen med ordination av nunnor har gått förlorad i theravada-länder (...)” (se nedan för historik).

Mae chiis lagliga status är förvirrande och ger dem svårigheter. Lindberg Falk¹² menar att ”i vissa situationer kategoriseras de som lekfolk, i andra betecknas de som ordinerade”. Exempelvis ses de som lekfolk av vissa institutioner i samhället och fråntas därmed rättigheter till statligt stöd för utbildning, sjukvård, resor, etc. vilket munkarna har rätt till. Däremot ses de av vissa andra institutioner som religiösa personer och fråntas i likhet med munkarna exempelvis rätten att rösta.

⁵ Jacobsen 2002:141

⁶ Lindberg Falk 2003:26

⁷ Lindberg Falk 2002:5

⁸ van Esterik 2000:76

⁹ Mills 1999:78

¹⁰ Lindberg Falk 2002:30

¹¹ Bunnag i Bechert & Gombrich 1984:167

¹² Lindberg Falk 2003:31

Mae chiis klär sig i vita dräkter och lever efter de åtta huvudreglerna som gäller för *bhikkhuni*. Förutom dessa regler finns det en speciell handbok för *mae chii* vilken innehåller träningsregler inför högre ordination.¹³

1.2.3 *Chii phram*

Med *chii phram* menas de kvinnor som är temporära nunnor. De följer de åtta reglerna som *mae chiis* följer men rakar inte sitt hår och sina ögonbryn och de stannar bara en kort tid i nunneklostret. De kan ses som studenter vilka lever asketiskt.

Chii phrams bär vit klädsel vilken skiljer sig från *mae chiis* klädsel genom sättet den är sydd på. *Chii phrams* sitter bakom *mae chiis* vid ceremonier i nunneklostren för att påvisa deras lägre status.¹⁴

1.2.4 *Dhammacariniis*

Dhammacariniis är benämningen på de skolflickor som studerar vid nunneklostren. *Dhammacariniis* följer också de åtta reglerna men är ofta yngre än *chii phram*. De bär vita blusar och grå kjolar på veckodagar och vit klädsel på *wan phra*¹⁵. *Dhammacariniis* är inte tillåtna att besöka *mae chiis* bostad och vice versa. Detta på grund av att *dhammacariniis* har lekmanstatus, och lekfolk och *mae chiis* skall vara åtskilda¹⁶.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att behandla ämnet ordination av asketiska buddhistiska kvinnor i Thailand (dvs. *bhikkhuni* och *mae chii*). 'Ordination' är dock en svårgreppad term då den används med olika innebörd i källor. Definitionen av ordination i Cambridge Advanced Learner's Dictionary¹⁷ lyder: "handlingen eller ceremonin att göra någon till präst eller annan religiös ledare". Då jag inte vet vilket annat ord än 'ordination' som är lämpligt att använda när det gäller ceremonin för *mae chii* så har jag valt att använda 'ordination' som Lindberg Falk gör.

Den bakomliggande tanken med uppsatsen är dels att belysa de olika ordinationsstadier som finns för buddhistiska kvinnor i Thailand och dels lyfta fram de likheter respektive skillnader som finns mellan *bhikkhuni* och *mae chii*. Vidare tänker jag undersöka bakomliggande motiv till thailändska kvinnors ordination och hur de, som ordinerade, bemöts av det thailändska samhället.

De frågeställningar som ligger till grund för uppsatsen är följande:

1. Hur gestaltar sig ordinationen för respektive kategori av asketiska buddhistiska kvinnor i Thailand, dvs. *bhikkhuni* och *mae chii*?
2. Vad finns det likheter respektive skillnader mellan de två kategorierna *bhikkhuni* och *mae chii*?
3. Vad finns det för bakomliggande motiv till buddhistiska kvinnors ordination i Thailand?
4. Hur ser det thailändska samhällets attityder ut gentemot kvinnors ordination?

¹³ Lindberg Falk 2002:49

¹⁴ Lindberg Falk 2002:19

¹⁵ Den buddhistiska heliga dagen varje vecka vilken är tillägnad meditation och reflektion, Lindberg Falk 2002:34

¹⁶ Lindberg Falk 2002:30

¹⁷ Cambridge Advanced Learner's Dictionary 2003:873

1.4 Metod och material

Metoden för framställningen av uppsatsen består av studier av litteratur som behandlar ämnet asketiska kvinnor inom buddhismen och framför allt asketiska kvinnor i Thailand. Materialet är dock inte omfattande då inte mycket har skrivits om asketiska kvinnor i just Thailand. Min största källa är Monica Lindberg Falk, dels hennes avhandling *Making fields of merit* (2002) och dels hennes artikel *Thailändska nunnor och kvinnliga munkar. Förändring och utmaning av den buddhistiska ordningen* (Kvinnovetenskaplig tidskrift 2003). Även Internet har varit till hjälp för att få fram information om asketiska kvinnor i Thailand idag. Jag har vidare använt mig av två thailändska buddhistiska informanter för deras syn på asketiska kvinnor.

Jag har valt att börja med en historisk bakgrund av asketiska buddhistiska kvinnor då jag anser att en historisk förståelse krävs för att förstå buddhistiska kvinnors situation idag och framför allt för att förstå ordinationsfrågan. Förutom att studera de olika ordinationsstadierna för buddhistiska kvinnor i Thailand tycker jag också att bakomliggande motiv för ordination och samhällets attityder är av vikt för att kunna ta till sig de thailändska asketiska kvinnornas situation.

2. Historisk bakgrund

2.1 Historik över asketiska kvinnor inom buddhismen

Buddha omgavs av många lärjungar, kvinnor såväl som män, och undervisade samma lära till både sina kvinnliga och manliga lärjungar. Buddha ansåg att den andliga vägen till upplysning var öppen för alla.¹⁸ Buddha grundade bland sina lärjungar en munkorden (*bhikkhu sangha*) och en nunneorden (*bhikkhuni sangha*). Dock instiftades nunneorden fem år efter etablerandet av munkorden. Det var Buddhas moster Mahapajapati som förde frågan om en nunneorden på tal till Buddha. Men Buddha vägrade hennes förfrågan tre gånger. Det sägs att Buddha var splittrad mellan rådande sociala normer i samhället och hans egen övertygelse att kvinnor var minst lika kapabla för andlig utövning som männen.¹⁹ Ananda, en av Buddhas lärjungar, bestämde sig då för att ta upp förfrågan hos Buddha å Mahapajapatis vägnar. Buddha vägrade först men gav sedan med sig och bestämde att kvinnor också skulle kunna motta ordination. Dock införde Buddha åtta speciella regler (*Garudhamma*) för kvinnor (se sektion 1.2.1). Buddha ansåg att sanghan skulle försvagas av närvaron av kvinnor inom den och därför måste kvinnor kontrolleras av speciella regler. Reglerna innebar att nunnorna blev beroende av munkarna, både för sin ordination och religiösa legitimering. Schuster Barnes²⁰ menar att detta är en gammal berättelse om hur grundandet av nunneorden gick till och reflekterar tidiga munkhistorikers uppfattningar om händelsen. I några tidiga suttror²¹ finns nämligen uppgifter om att Buddha uttryckt att framgång skulle bevisas först när alla medlemmar av sanghan grundligt lärt sig läran, utövade disciplinen till fullo och var kunniga att undervisa läran till andra. Enligt Lindberg Falk²² råder det också en viss osäkerhet om *Garudhamma* verkligen instiftades av Buddha. Den sjätte regeln till exempel, om den tvååriga prövotiden *sikkhamana*, fanns inte när Buddha tillät Mahapajapati att ordinerades.

¹⁸ Schuster Barnes 1987:106

¹⁹ Farrer-Halls 2002:13

²⁰ Schuster Barnes 1987:107

²¹ Buddhas tal

²² Lindberg Falk 2003:26

I början av 1000-talet dog nunneorden ut i Indien medan den levde kvar i Sri Lanka fram till 1200-talet då både den kvinnliga och manliga orden bröt samman. Munkorden återuppfördes dock senare med hjälp av thailändska och burmesiska munkar som reste till Sri Lanka. Nunneorden å andra sidan kunde inte återupprättas eftersom man menade att den kvinnliga theravada-orden inte spridits utanför Sri Lanka. Vissa källor hävdar dock att nunneorden spreds till Burma under 1200-talet²³. Åsikterna om nunneordens existens går isär och de som argumenterar för att orden fortfarande existerar menar att det finns nunnor i mahayana-traditionen som har sitt ursprung i den kvinnliga theravada-orden. Nunneorden i exempelvis Kina har överlevt som en obruten tradition fram tills nu²⁴.

2.2 Asketiska kvinnor inom buddhismen idag

De flesta buddhistiska kvinnor idag är lekfolk. De anser det vara svårt att kunna praktisera meditation seriöst i miljöer som är gynnsamt för meditation då livet är fullt av måsten och tiden hela tiden är pressad²⁵. Falk menar att ”buddhistiska lekvinnor tenderar att presenteras i mycket mera positiva ordalag än nunnor, och deras handlingar och dygd är nästan oföränderligt hyllade”²⁶. Många av de problem kvinnor i buddhistiska länder idag stöter på har mer att göra med djupt rotade sociala värderingar vilka inte härstammar ifrån buddhismen²⁷.

1998 samlades 140 kvinnor från många olika länder i Bodh Gaya i Indien för att motta novis ordination från 15 taiwanesiska nunnor och munkar vilka respresenterade många olika buddhistiska traditioner (bland andra mahayana och theravada). Händelsen var historisk genom att föra samman skilda buddhistiska traditioner och markera starten eller återuppväckande av *bhikkhuni*-ordinationen i flera länder. Vissa munkar motsatte sig de nya ordinationerna med hänvisning till skillnader i läran mellan theravada- och mahayana-traditioner. Men forntida förbindelser mellan de två traditionerna hittades och ordinationerna bekräftades av en samling senior munkar från Sri Lanka senare under 1998²⁸.

I Thailand finns idag bara ett fåtal *bhikkhunis*. Den första thailändska kvinnan som mottog dubbel ordination (se sektion 3.1.3) som *bhikkhuni* i theravada-traditionen var Acaan Chatsumarn Kabilsingh. Detta inträffade 2003 och hon fick det religiösa namnet *Dhammananda*. Den thailändska sanghan har dock inte erkänt hennes ordination eller status som fullständigt ordinerad nunna inom theravada-traditionen²⁹. Även sympatiska munkar drog slutsatsen att hennes ordination gjorde henne till en mahayana-nunna, inte en theravada-nunna. *Dhammananda* själv verkar lugn och trygg i sin position som *bhikkhuni* och har uttryckt att ”erkännandet kommer efter förtroende. Jag ska bevisa att *bhikkhunis* är en välsignelse för thailändsk buddhism. Det är mitt uppdrag i livet”³⁰. 2002 mottog Varangghana Vanavichayen (som tagit det ordinerade namnet *Dhammarakhita*) *Sikkhamana*-ordination (se sektion 3.1.2) som första kvinna i Thailand, vilket innebar en prövotid på två år innan hon kunde ordinerats som *bhikkhuni*³¹. Det borde ha inträffat 2004. Förutom dessa få *bhikkhunis* har det i de flesta buddhistiska länder utvecklats andra orden för kvinnor. I Thailand har bland annat orden för *mae chii* etablerats.

²³ ibid.

²⁴ Schuster Barnes 1987:123

²⁵ Farrer-Halls 2002:29

²⁶ Falk 1989:162

²⁷ Schuster Barnes 1987:131

²⁸ <http://www.dharmalife.com/issue19/asianbikkhunis.html> 2006-05-09, kl. 10.31

²⁹ Lindberg Falk 2003:28

³⁰ <http://www.dharmalife.com/issue19/asianbikkhunis.html> 2006-05-09, kl. 10.31

³¹ Lindberg Falk 2002:248

3. Resultat och analys

3.1 Ordinationsstadier av asketiska kvinnor inom buddhismen i Thailand

Enligt Lindberg Falk³² finns det två stadier av ordination för män och tre stadier av ordination för kvinnor (se nedan för utförligare beskrivning). Lamotte³³ benämner ordinationsstadierna för män som lägre respektive högre ordination. För kvinnor tillkommer således ett provostadium på två år mellan den lägre och den högre ordinationen.

3.1.1 *Pabbajja*

Pabbajja kan översättas med ”att gå framåt” och markerar att man lämnar lekmanavärlden och träder in i det ”hemlösa livet”³⁴. Denna lägre ordination genomgår munknoviser såväl som *mae chiis* i Thailand. Ordinationen av munknoviser är dock ofta stora offentliga tillställningar medan ceremonin för *mae chiis* är en betydligt mindre tillställning. Inför en ordination av en munknovis anordnas en fest dagen innan vilket det inte görs inför ordination av *mae chiis*. De olika faser som tydligt markeras i ordinationen av en munknovis hittas också i ceremonin för *mae chiis* men dessa faser är dock inte lika utarbetade som i ceremonin för munknovisen³⁵. Förutom vissa variationer mellan ordinationsritualen för munknoviser och ordinationsritualen för *mae chiis* så förekommer det också skillnader inom *mae chii* ceremonin beroende på var ceremonin utförs. Om ordinationen utförs i ett tempel är det vanligtvis en eller några munkar som förättar ceremonin med bara en liten grupp människor samlad. Utförs ordinationen däremot i ett självstyrt nunnekloster är det en mer offentlig händelse där minst fem munkar är inbjudna och både munkar och nunnor förättar själva ordinationen. En större skara människor är oftast närvarande vid ceremonin³⁶.

Innan en kvinna kan genomgå ceremonin för att bli *mae chii* måste hon uppfylla följande krav vilka är utfärdade av det thailändska nunneinstitutet³⁷:

- Kandidaten måste vara kvinna.
- Kandidaten får inte vara gravid eller ha hand om barn.
- Kandidaten måste vara vid god hälsa.
- Kandidaten måste vara fri från skulder.
- Kandidaten får inte vara drogberoende.
- Kandidaten får inte finnas med i polisregistret.
- Kandidaten får inte vara handikappad.

Idag har det lagts till bland kraven att kandidaten måste vara fri från sjukdomar såsom HIV och AIDS. Dessa kvalificeringsfrågor ställs av nunnor till kandidaten innan själva ordinationsceremonin.

Ceremonin börjar i *salaa* (bönehallen) med att *mae chii* kandidaten ber om förlåtelse från sina föräldrar och släktingar³⁸. Att be om förlåtelse markerar slutet på kandidatens lekmannatillhörighet. Detta gör hon genom att skicka runt en bricka (*phaan*) med blommor

³² Lindberg Falk 2002:143

³³ Lamotte i Bechert & Gombrich 1984:55

³⁴ Lindberg Falk 2002:143

³⁵ Lindberg Falk 2002:153

³⁶ Lindberg Falk 2002:152

³⁷ Lindberg Falk 2002:94

³⁸ Lindberg Falk 2002:153

till varje närvarande person. Personen som mottager brickan förlåter kandidaten och ger sen brickan tillbaka. Därefter följer rakningen av kvinnans huvud och ögonbryn. Ceremonier för *mae chiis* kan skilja sig lite åt vilket gör att de olika faserna kan se olika ut och inträffa i varierande ordning. Lindberg Falk³⁹ beskriver rakningsfasen i en ceremoni hon bevittnade då kandidatens mamma börjar med att klippa av lite av håret som läggs i en skål med vatten. Sedan klipper mormor, pappa, lekfolket, osv. lite av håret. Därefter reciterar Khun Mae (huvudnunnan) en palitext och börjar sedan raka av kandidatens hår. En annan nunna tar över efter ett tag och så håller det på tills allt hår är avrakat. Denna fas av ceremonin slutför kandidatens mamma genom att ta skålen med hår och sätta den under ett träd i utkanten av nunneklostret. Rakningsfasen är av stor betydelse i ordinationsceremonin och är själva höjdpunkten som symboliserar lämnandet av lekmanlivet. Rakningen kan ses som en separationsrit då kandidaten vänder sig ifrån hettan av sensuell åtrå och går mot svalheten i nirvana⁴⁰. Rakningen sägs kyla kroppen och avsikten är att kyla sinnet och vända det bort från de sinnliga tingena i denna värld.

Efter rakningen av kandidatens hår överlämnar *Khun Mae mae chii*-dräkten till kandidaten. Färgen skiljer sig mellan mäns och kvinnors dräkter. *Mae chii* erhåller en vit dräkt vilket symboliserar renhet och att avhålla sig från sensuella njutningar⁴¹. Den vita färgen kan också ses som en lekmanafärg. Novismunkar erhåller saffransfärgade dräkter vilket symboliserar mognad. Mognad är vad novismunkarna anses eftersträva medan de är i munkskapet.

Efter att *mae chii* kandidaten mottagit sin dräkt ges Buddha och de närvarande munkarna en bricka med blommor, ljus, rökelse och ett kuvert med pengar. Kandidaten frågar sedan *upachaa* (en munk som är kvalificerad att ansvara för ordinationer) för de åtta *mae chii*-reglerna. De tar sedan tillsammans tillflykt till de tre ädelstenarna *Buddha*, *dharma* och *sangha*. *Upachaa* håller en solfjäder framför sitt ansikte och ger kandidaten de åtta reglerna vilka hon repeterar. *Mae chii*-reglerna innebär förenklat följande⁴²:

1. Inte döda.
2. Inte stjåla.
3. Inte leva okyskt.
4. Inte ljuga.
5. Inte inta alkohol eller droger.
6. Inte äta vid fel tidpunkt (dvs. efter kl. 12 till gryningen dagen därpå).
7. Inte dansa, sjunga, spela musik eller se på underhållning, samt att inte bära blomsterkransar, använda parfym och använda kosmetika.
8. Inte använda höga och överdådiga sovplatser och stolar.

När kandidaten erhållit och repeterat de åtta reglerna mässar hon buddhistiska texter på pali, och ger därefter blommor, pengar och gåvor till de deltagande munkarna och nunnorna. Ordinationen är sedan färdig.

Ordinationsceremonin för munknoviser innebär en stor mängd karma för huvudsponsorerna vilket visar sig i ”rinnande vatten-ritualen” (*rotnaam*) som utspelar sig direkt efter ordinationen. Medan munken mässar håller den nyligen ordinerade vatten som ett tecken på att överföra merit till sina föräldrar och övrig släkt. Föräldrarna utför samma rit för att skänka en del av förtjänsten de har fått till sina döda föräldrar och andra förfäder⁴³. I ordinationsceremonin för *mae chiis* håller inte föräldrar och släktingar vatten för att överföra

³⁹ Lindberg Falk 2002:155

⁴⁰ Lindberg Falk 2002:158

⁴¹ Lindberg Falk 2002:159

⁴² Lindberg Falk 2002:49

⁴³ Lindberg Falk 2002:145

merit. Istället används vatten, vilket hålls över *mae chiis* händer, för att önska *mae chii* framgång i sitt ordinerade liv⁴⁴. Först håller munkarna vatten, sedan nunnorna, föräldrarna, släktingar och vänner.

De nunnor som Lindberg Falk varit i kontakt med uttryckte att de upplevde sin ordination som att de dog såsom lekfolk. De såg ordinationen som att bli födda på nytt och att de genom det fått en ny chans i livet. Lindberg Falk⁴⁵ menar att för *mae chii* är inte ordinationen en övergång från en fas i livet till en annan. Det är snarare ett uppbrott från pågående liv och starten på ett helt nytt livssätt.

3.1.2 *Sikkhamana*

Sikkhamana är den så kallade träningsperioden för de kvinnor vilka har som mål att bli ordinerade som *bhikkhuni*. Enligt Lindberg Falk⁴⁶ uppstod *sikkhamana* senare än de andra formerna av ordination efter att en *bhikkhuni* upptäcktes vara gravid och därmed drevs ut från sanghan för att ha brutit mot regeln att inte leva okyskt. Denna *bhikkhuni* hade dock inte vetat om att hon var gravid då hon frågat om ordination. Men för att försäkra sig om att någonting liknande inte skall uppstå igen i framtiden så infördes en period av två års träning för kvinnor innan de kan fråga om högre ordination. En kvinna som genomgår *sikkhamana* kallas helt enkelt en *sikkhamana*.

Utifrån att ha läst flera olika källor rörande kvinnors ordinationsstadier så har jag tolkat det som att alla kvinnor som strävar efter att bli ordinerade som *bhikkhuni* måste genomgå en tvåårig träningsperiod. Dock skriver Lamotte⁴⁷ att det är flickor under 20 år och kvinnor med mer än 12 års äktenskap bakom sig som måste genomgå ett provostadium på två år. Under denna provotid måste *sikkhamana* följa sex *anudhammas* (sex regler som *sikkhamana* följer) vilka motsvarar de sex första reglerna för *mae chiis* (se sektion 3.1.1). När *sikkhamana* har följt dessa regler obrutet i två år kan hon fråga om högre ordination.

3.1.3 *Upasampada*

Upasampada är benämningen på den högre ordinationen för att bli vigd som *bhikkhuni*. En så kallad dubbel ordination anses behövas för ordination av *bhikkhuni*. Detta innebär att kandidaten måste fråga om ordination dels av nunnesamfundet och dels av munksamfundet⁴⁸. Män däremot behöver inte fråga nunnesamfundet om ordination utan det räcker med munksamfundet. Nunnan som ansvarar för kandidatens ordination måste ha varit *bhikkhuni* permanent i tolv år, vara utbildad och utnämnd av sanghan. Kandidaten ordinerar först vid ett formellt möte med minst fem *bhikkhunis* och sedan bekräftas denna ordination vid ett formellt möte med minst fem *bhikkhus* (munkar)⁴⁹. Detta innebär att så fort antalet *bhikkhunis* faller under fem är institutionen utdömd. Efter dessa två möten är kandidaten en fullständigt ordinerad nunna.

Anledningen till att det krävs en så kallad dubbel ordination för *bhikkhunis* är att längre tillbaka i tiden behövde kandidaten inte fråga nunnesamfundet för ordination utan det räckte med att hon frågade munksamfundet. Men när kandidaten frågade munkarna för ordination var hon tvungen att svara på intima frågor för att munksamfundet skulle kunna veta om det

⁴⁴ Lindberg Falk 2002:157

⁴⁵ *ibid.*

⁴⁶ Lindberg Falk 2002:147

⁴⁷ Lamotte i Bechert & Grombrich 1984:56

⁴⁸ Lindberg Falk 2002:147

⁴⁹ <http://www.urbandharma.org/udharma3/ordwom.html> 2006-05-10, kl.10.16

fanns några slags hinder inför kandidatens ordination. De intima frågorna gjorde kandidaten blyg och hon kunde inte få fram några svar till munkarna. Detta medförde att det ofta var oklart för munksamfundet om kandidaten var fri från hinder eller inte och ordinationen kunde inte slutföras. Därför bestämdes att kandidaten skulle utfrågas av nunnorna. Kandidaten svarar på nunnornas frågor, nunnesamfundet rekommenderar kandidaten att erhålla fullständig ordination och munksamfundet slutför proceduren⁵⁰.

Kandidaten för ordinationen måste svara på 24 frågor⁵¹. Dessa frågor består av 16 diskvalificeringsfrågor utav vilka elva frågor berör gynekologiska missbildningar och fem frågor berör sjukdomar. De övriga frågorna är bland annat:

- Är du en människa?
- Är du kvinna?
- Är du en fri kvinna?
- Är du fri från skulder?
- Har du fått tillstånd av dina föräldrar eller make?
- Är du över 20 år?

Utöver dessa frågor finns särskilda krav vilka kandidaten måste uppfylla för att kvalificera som ordinerad, vilka bland annat är⁵²:

- Inte ha våldsamt temperament.
- Inte vara gravid.
- Inte vara husägare.
- Inte vara utan kvinnliga kännetecken.
- Inte ha både kvinnliga och manliga kännetecken.
- Inte ha blandade kvinnliga och manliga kännetecken.
- Inte vara menstruerande för närvarande.
- Inte vara icke-menstruerande.
- Inte vara någon som måste leva skilt från munkar och nunnor.

Bhikkhuni ordinationens härkomst är mycket viktig då man blir en fullständigt ordinerad nunna genom att ta ordination från dem som redan erhållit den. På det sättet är övergångens renhet hänförd till Buddha själv⁵³.

3.2 Likheter respektive skillnader mellan *bhikkhuni* och *mae chii*

Lindberg Falk⁵⁴ menar att både *bhikkhuni* och *mae chii* strävar mot upplysning och har som gemensamt mål att bli lagligt erkända som ordinerade buddhistiska kvinnor. De två kategorierna utgår dock från olika ståndpunkter. *Bhikkhunis* strävar efter att bli del av den thailändska sanghan till skillnad mot *mae chii* som strävar efter att som religiösa specialister

⁵⁰ Lindberg Falk 2002:147f

⁵¹ Horner 1990:145ff [1930], refererad till i Lindberg Falk 2002:148

⁵² Paul 1985:90 [1979], refererad till i Lindberg Falk 2002:148

⁵³ http://www.thubtenchodron.org/BuddhistNunsMonasticLife/the_present_status_of_the_bhikshuni_ordination.html 2006-05-09, kl. 10.32

⁵⁴ Lindberg Falk 2002:249

får religiös legitimitet utan att behöva ingå i sanghan. *Mae chii* ser fördelarna med att vara autonoma och utanför munkarnas inflytande.

Bhikkhuni Dhammananda (se sektion 2.2) representerar den etablerade buddhistiska traditionen genom att vara en av de fyra kategorierna som nämns i den buddhistiska kanon (dvs. *bhikkhu*, *bhikkhuni*, *upasaka* och *upasika*)⁵⁵. Hennes syfte är att öppna den religiösa världen för thailändska kvinnor och göra den till vad Buddha en gång fastställde att den skulle vara. *Dhammananda* är av den åsikten att det är varje buddhistisk kvinnas rätt att erhålla buddhistisk ordination. Genom denna ståndpunkt utmanar hon den thailändska sanghan och går emot thailändska kulturella normer för kvinnor⁵⁶.

Lindberg Falk⁵⁷ menar att *mae chiis* är ett svar på bristen på en kvinnlig buddhistisk orden i Thailand och har utvecklat deras egen tradition. De försöker förbättra deras ställning och förhållande inom den thailändska buddhistiska ramen. *Mae chiis* har till en viss del accepterat den thailändska förståelsen av de kvinnliga asketernas underordning. De har dock inte passivt tagit till sig deras underordnade position. Istället för att be om att få bli del av sanghan så har *mae chiis* skapat deras egen plats utanför sanghans sfär av påverkan och många thailändska nunnor har, genom sina stränga klosterliga liv och kunskap, förbättrat *mae chiis* status. Utan riktig *bhikkhuni* träning, ett *bhikkhuni*-samfund och respekt och stöd från lekfolket och munkarnas samfund så är inte *bhikkhuni*-vägen ett alternativ för de flesta *mae chiis*. *Mae chiis* ser *bhikkhuni* som något främmande inom den thailändska buddhismen och oftast delar de en allmän uppfattning om att den kvinnliga theravada-orden har dött ut och därmed inte kan återupprättas⁵⁸.

3.3 Bakomliggande motiv för buddhistiska kvinnors ordination i Thailand

Att thailändska kvinnor vill bli ordinerade finns det säkerligen många skilda motiv för. Lindberg Falk har samtalat med många thailändska kvinnor om deras motiv för att vilja bli *mae chii* och vissa motiv har återkommit bland flera av kvinnorna. Även bland mina egna informanter har det funnits liknande bakomliggande motiv för att vilja bli *mae chii*.

Stark andlig övertygelse känns för mig vara ett naturligt motiv för att vilja bli ordinerad. Unga kvinnors andliga övertygelse är oftast väldigt stark då de vanligtvis måste kämpa för möjligheten att bli ordinerade⁵⁹. Utan andlig övertygelse kan det nog vara många kvinnor som hinner tappa sin vilja att bli ordinerade på grund av den kamp det innebär att nå det målet. Lindberg Falk⁶⁰ berättar att de främsta skälen *mae chiis* nämnde för att söka ordination var att ”förstå de grundläggande buddhistiska sanningarna om lidande (*dukkha*) och att erhålla möjligheten att uppnå upplysning (*nibbana*/[*nirvana*]) genom ordinerad utövning”. I livet stöter människor på olika former av lidande vilket många *mae chiis* ser som något man som ordinerad kan komma till insikt om.

Vissa av de *mae chiis* Lindberg Falk samtalade med berättade att de blivit ”inspirerade till att meditera och leva ett oskuldsfullt liv i celibat genom att läsa och lyssna till kända munkars lära”⁶¹. Vidare kände de att ”dessa munkars läror gränsöverskred könsskillnader och de var därför uppmuntrade att söka ordination trots faktumet att de var kvinnor”. Detta nämner även

⁵⁵ *upasaka*: lekman, *upasika*: lekvinna

⁵⁶ Lindberg Falk 2002:250

⁵⁷ *ibid.*

⁵⁸ Lindberg Falk 2003:30

⁵⁹ Lindberg Falk 2002:107

⁶⁰ Lindberg Falk 2002:108

⁶¹ Lindberg Falk 2002:17

Farrer-Halls⁶² som menar att ”ordination kan ses som en stor utjämnare; varje munk och nunna är densamma på vägen till upplysning”.

Ett annat återkommande motiv bland *mae chiis* var att lekmanalivet uppfattades som tråkigt och bestående av enbart problem och lidande⁶³. Vissa *mae chiis* var uttråkade av att bara äta, jobba, sova, osv. och uppvisade ett missnöje med det sekulära livet. En av mina informanter, Thongyon, berättade att de thailändska kvinnor han samtalat med, vilka velat bli ordinerade, uttryckt besvikelse över livet och en vilja att komma ifrån världsliga ting och slippa tänka på problem, kärlek, ekonomi, etc. En annan informant, Rawinan, brukar då och då åka till det buddhistiska templet på Värmdö utanför Stockholm för att under ett par dagar vara *chii phram*. Hennes motiv till detta har varit att hon upplevt problem med sin familj i Thailand, rörande bland annat pengar, och för att sluta tänka och grubbla över det och ”bli av med huvudvärken” söker hon sig till det andliga livet för ett tag.

Äktenskapsproblem verkar vara ett annat motiv för kvinnors vilja att bli ordinerade. Vissa av de *mae chiis* Lindberg Falk pratat med har tidigare varit gifta och upplevt problem i sina äktenskap medan andra uttryckt en ovilja att överhuvudtaget gifta sig. Att söka sig till ordination motiverades av vissa *mae chiis* som frihet och att vara självständiga. Äktenskap och barn ses som hinder för att uppnå det ultimata målet (*nirvana*)⁶⁴. *Mae chiis* uttryckte att de vill leva ett ”rent liv” och vara rena och oskuldsfulla. Vikten av renhet är att aldrig ha varit gift. De kvinnor som aldrig varit gifta hade inställningen att livet som gift verkar vara olyckligt. De kvinnor som varit gifta och sökt sig till ordination menade att de upplevt problem med ansvarslösa män och faktumet att männen kan ha mer än en fru. Patriarkala värderingar dominerar rättsliga regler vilket gör att det inte är olagligt för män att ha mer än en fru och äktenskapsbrott är ett skäl som bara mannen kan använda för skilsmässa⁶⁵.

Ordination kan också ses som en väg att övervinna sjukdom eller att ändra en ohälsosam livsstil⁶⁶. Även om vissa *mae chiis* nämnde detta motiv så är inte tempel och nunnekloster tillflyktsorter för sjuka människor. Klosterreglerna förbjuder människor med mentala eller psykiska avvikelser att söka ordination. En del *mae chiis* såg dock sjukdom som ett tecken på att man inte innehar nog med positiv merit och söker sig till klostren för att kunna samla ihop mera merit. Vissa *mae chiis* hade tidigare i sitt liv drabbats av sjukdom och då avlagt ett löfte att om de botades så skulle de söka ordination. *Bhikkhuni Dhammananda* bestämde sig efter att ha tillfrisknat efter en tids sjukdom att inte skjuta upp sin ordination något längre utav rädsla att inte hinna med den annars⁶⁷.

Ett vanligt motiv bland unga män för att söka ordination är att få tillgång till utbildning. Vissa *mae chiis* nämnde också detta motiv men sanghan har aldrig erbjudit kvinnor utbildning. Idag erbjuder några få nunnekloster flickor gratis utbildning men det är inte nödvändigt för flickorna att bli ordinerade⁶⁸.

3.4 Samhällets attityder till buddhistiska kvinnors ordination i Thailand

Enligt historien lärde Buddha ut samma lära till både män och kvinnor och den andliga vägen till upplysning var öppen för alla. I de högre medvetandenivåerna finns inget manligt eller kvinnligt utan det är vi människor som själva har skapat den falska uppfattningen att

⁶² Farrer-Halls 2002:17

⁶³ Lindberg Falk 2002:113f

⁶⁴ Lindberg Falk 2002:114

⁶⁵ Klausner 1997, refererad till i Lindberg Falk 2002:124

⁶⁶ Lindberg Falk 2002:127

⁶⁷ Lindberg Falk 2002:245

⁶⁸ Lindberg Falk 2002:132

människor är män och kvinnor med separata personligheter och identiteter⁶⁹. Lindberg Falk⁷⁰ menar att ”trots att man i Thailand anser att man är noga att följa de buddhistiska urkunderna har man inte tagit konsekvenserna av att Buddha slagit fast att kvinnor och män har samma möjlighet att nå upplysning och därmed bör ha samma tillgång till ett ordinerat liv”.

Thailändska kvinnor som uttrycker önskan om att bli *mae chii* betraktas ofta som att de försöker fly från någonting i deras liv såsom exempelvis ett misslyckat äktenskap eller en sjukdom⁷¹. Lindberg Falk⁷² skriver att kvinnors motiv för att vilja bli ordinerade har ifrågasatts och de anklagas för att ha opportunistiska motiv, det tas ingen hänsyn till deras andliga skäl och de tros vara otillfredsställda med sina sekulära liv. Lindberg Falk påpekar dock att dessa misstänksamheter fanns inte under nunneordens tidiga år utan det var först när orden tappat i anseende som den uppfattades som en tillflyktsort för änkor, fattiga, misslyckade och ogifta kvinnor.

En vanlig uppfattning om kvinnan i det thailändska samhället är att hennes uppgift i livet är att avla och fostra barn. De kvinnor som avstår ifrån familj och barn ses som egoistiska då de som ordinerade väljer ett liv i celibat. Lindberg Falk⁷³ menar att ”i allmänhet är både män och kvinnor i Thailand ambivalenta till kvinnor som väljer att bryta sociala mönster”. Kvinnor erhåller respekt och status genom att vara fostrande mammor vars uppoffringar för deras barn ger belöningar såsom respekt, materiellt stöd och religiös merit när deras barn blir större⁷⁴. Allt detta anses kvinnor som vill bli ordinerade kasta bort.

Att som man väljer att bli ordinerad ses som något eftersträvansvärt då det inget merit till mannens föräldrar, särskilt till mamman som inte själv har samma möjlighet att utan svårigheter bli ordinerad. Kvinnor däremot anses ha ett mindre mått av religiösa meriter att dela med sig av än vad männen har⁷⁵. Att för det första vara född som kvinna ses som ett resultat av missgärningar i tidigare liv och hon bör be om att få återfödas som man i sitt nästa liv⁷⁶. Thongyon uttryckte en positiv attityd gentemot kvinnor som vill bli ordinerade och såg det som att det ger merit till kvinnans familj. Dock påpekade han att det inte ger lika mycket merit som en mans ordination. Thongyons egen mamma har uttryckt sin önskan om att hennes söner skall ta ordination som munkar för en längre tid i sina liv för att ”hjälpa henne efter hennes död”. Men hon har aldrig sagt att hon vill att hennes döttrar skall göra detsamma. Thongyon menar att ta ordination som *mae chii* rör mest kvinnan själv och är ingen stor sak för resten av kvinnans familj.

När det gäller munkarnas uppfattningar gentemot kvinnors ordination så har de varit delade. Schuster Barnes⁷⁷ förklarar att i historien verkar munkarna ha varit väl medvetna om att det främsta hindret för deras egen upplysning inte var kvinnor utan deras egna mentala attityder. Men munkarna ville dock behålla makten inom sanghan i sina egna händer. Genom att införa extra regler för nunnorna, vilket skulle förpassa dem till en permanent underordnad position gentemot munkarna, så reserverade munkarna kontrollen och ledarskapet i sanghan för sig själva. van Esterik⁷⁸ menar att ”[munkar] verkar vara ovilliga att dela privilegier, tillgångar och makt med ordinerade kvinnor” och ”[d]et ligger i munkarnas intresse att motverka förändringar i kvinnors ordinationstatus, vilken skulle begränsa dem från att tjäna munkarna”. Ordinationen av Thailands första *bhikkhuni*, *Dhammananda*, har beskrivits som

⁶⁹ Lindberg Falk 2003:27

⁷⁰ Lindberg Falk 2003:31

⁷¹ Mills 1999:78

⁷² Lindberg Falk 2003:27

⁷³ Lindberg Falk 2003:32

⁷⁴ Mills 1999:102

⁷⁵ Lindberg Falk 2003:31

⁷⁶ Farrer-Halls 2002:31

⁷⁷ Schuster Barnes 1987:108

⁷⁸ van Esterik 2000:77

att ha vållat stor uppståndelse i Thailand. Dock uttrycker Chate Sivasomboon⁷⁹ att det thailändska lekfolket verkar tyst ha accepterat deras första kvinnliga munk. Däremot skriver Lindberg Falk⁸⁰ att ”en thailändsk kvinna som uttrycker att hon vill bli *bhikkhuni* är ofta anklagad för egoism och ses som girig för status, ett önskat tillstånd sett som ett tecken på en andlig svaghet”. Vidare skriver Lindberg Falk att det inte är ovanligt att *bhikkhunis* ses som ett möjligt hot mot sanghan, att sanghan skulle bli vanärat och förlora sin kapacitet att vara en källa för merit för lekfolket om kvinnor inträder. Hur stor uppståndelse *Dhammananda* väckt i Thailand är svårt att veta. Thongyon har aldrig hört talas om henne och tror att det hela har säkert har väckt mer uppmärksamhet utanför Thailand.

Det måste dock påpekas att det finns munkar i Thailand som är för kvinnlig ordination. Även fast sanghan skyddar sig själv mot att kvinnor ska få inträde så berättar Lindberg Falk⁸¹ att hon mött fler munkar än *mae chiis* som varit för *bhikkhuni*-ordination och vissa munkar har givit sitt offentliga stöd för *bhikkhuni*-ordination. *Mae chiis* själva blir mer och mer synliga i samhället genom uppföranden av nunnekloster och de är uppskattade av befolkningen och erhåller deras stöd.

4. Slutsatser och sammanfattning

Asketiska kvinnor inom buddhismen i Thailand existerar, men lever i skuggan av de mera synliga munkarna. Deras vardag, deras ceremonier och deras motiv för att välja ett asketiskt liv glöms nästan bort i beskrivningar av buddhismen. De vitklädda nunnorna i Thailand, *mae chiis*, är många till antal men uppmärksammas inte alls på samma sätt som de otaliga munkarna. Men de kämpar i tysthet och når framsteg så sakteliga.

Syftet med denna uppsats var att undersöka ämnet ordination av de två kategorierna asketiska buddhistiska kvinnor i Thailand *bhikkhuni* och *mae chii*. Vidare ämnade jag undersöka likheter respektive skillnader mellan *bhikkhuni* och *mae chii*. Utöver detta hade jag som mål att lyfta fram thailändska buddhistiska kvinnors bakomliggande motiv för att vilja bli ordinerade och också att titta på det thailändska samhällets attityder gentemot ordination av kvinnor. Tillgången till skrivet material om asketiska buddhistiska kvinnor i Thailand är dock begränsat, vilket medfört att jag varit tvungen att till stor del förlita mig på en enda källa (Lindberg Falk).

Mae chii genomgår den så kallade lägre ordinationen, *pabbajja*, vilket innebär att kandidaten medverkar i en mindre uppmärksam ceremoni (till skillnad mot novismunkars version av *pabbajja*) och hon lever efter de åtta huvudreglerna. Kandidatens huvud och ögonbryn rakas och hon tilldelas *mae chii*-dräkten. *Bhikkhuni* genomgår den så kallade högre ordinationen, *upasampada*. Denna ordination är en dubbel ordination då kandidaten måste fråga om ordination av både nunnesamfundet och munksamfundet. Innan den fullständiga ordinationen kan genomföras har *bhikkhuni*-kandidaten klarat av *sikkhama*, en prøvotid på två år.

De största likheterna mellan *bhikkhuni* och *mae chii* är att de båda strävar mot upplysning och vill bli lagligt erkända som ordinerade buddhistiska kvinnor. Det som skiljer dem åt är framför allt att *bhikkhuni* har som mål att bli del av den thailändska sanghan medan *mae chii* inte vill ingå i sanghan utan få religiös legitimitet som självständiga utanför sanghan.

De bakomliggande motiven för buddhistiska kvinnors ordination i Thailand är givetvis många. Det verkar dock finnas några motiv som nämns av flera kvinnor. De motiven är andlig

⁷⁹ <http://www.buddhistchannel.tv/index.php?id=22,2116,0,0,1,0> 2006-05-09, kl. 10.25

⁸⁰ Lindberg Falk 2002:6

⁸¹ *ibid.*

övertygelse, komma ifrån det tråkiga och tomma lekmanlivet, frihet och självständighet (vilket innebär en längtan bort från den allmänna uppfattningen att man bör gifta sig och skaffa barn), övervinna sjukdom och tillgång till utbildning.

Det thailändska samhällets attityder gentemot buddhistiska kvinnors ordination varierar. Många anser att kvinnorna är egoistiska då de väljer ett liv i celibat istället för ta på sig den roll som förväntas av dem, dvs. att föda barn, sköta hushållet och ta hand om sina föräldrar. Vidare anses kvinnor inte besitta lika mycket merit som männen vilket gör att människor kan tycka att det är underligt att kvinnor vill bli ordinerade överhuvudtaget då de inte anses förmedla merit som männen kan.

De buddhistiska munkarnas attityder gentemot ordination av kvinnor skiljer sig också åt. Vissa munkar ser kvinnors ordination och inträde i sanghan som ett potentiellt hot mot deras egen status. Många *mae chiis* fungerar som upppassare till munkarna i templen och munkarna är negativt inställda till att kvinnor ska kunna genomgå högre ordination då det kan leda till begränsningar i kvinnornas tjänande av munkarna. Andra munkar är positiva till ordination av kvinnor och stödjer dem i deras kamp.

Källförteckning

- Bunnag, J. 1984. *The Way of the Monk and the Way of the World: Buddhism in Thailand, Laos and Cambodia*, i H. Bechert & R. Gombrich (red.), *The World of Buddhism*. London: Thames & Hudson.
- Cambridge Advanced Learner's Dictionary*. 2003. Cambridge: Cambridge University Press.
- Falk, N.A. 1989. The Case of the Vanishing Nuns: The Fruits of Ambivalence in Ancient Indian Buddhism, i N.A. Falk & R.M. Gross (ed.), *Unspoken Worlds. Women's Religious Lives*. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company.
- Farrer-Halls, G. 2002. *The Feminine Face of Buddhism*. Hampshire: Godsfield Press.
- Jacobsen, K.A. 2002. *Buddhismen. Religion, historia, liv*. Stockholm: Natur och kultur.
- Lamotte, E. 1984. The Buddha, His Teachings and His Sangha, i H. Bechert & R. Gombrich (red.), *The World of Buddhism*. London: Thames & Hudson.
- Lindberg Falk, M. 2002. *Making Fields of Merit. Buddhist Nuns Challenge Gendered Orders in Thailand*. Göteborg: Kompendiet.
- Lindberg Falk, M. 2003. Thailändska nunnor och kvinnliga munkar. Förändring och utmaning av den buddhistiska ordningen, *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 2.03.
- Mills, M.B. 1999. *Thai Women in the Global Labor Force. Consuming Desires, Contested Selves*. New Brunswick, New Jersey, and London: Rutgers University Press.
- Schuster Barnes, N. 1987. Buddhism, i A. Sharma (ed.), *Women in World Religions*. Albany.
- Van Esterik, P. 2000. *Materializing Thailand*. Oxford & New York: Berg.

Elektroniska källor

- <http://www.buddhistchannel.tv/index.php?id=22,2116,0,0,1,0> 2006-05-09, kl. 10.25
- <http://www.dharmalife.com/issue19/asianbikkhunis.html> 2006-05-09, kl. 10.31
- http://www.thubtenchodron.org/BuddhistNunsMonasticLife/the_present_status_of_the_bhiks_huni_ordination.html 2006-05-09, kl. 10.32
- <http://www.urbandharma.org/udharma3/ordwom.html> 2006-05-10, kl.10.16

Muntliga källor

- Thongyon Buddeekham, samtal 2006-05-15
- Rawinan Tengpakwaen, samtal 2006-05-15